

УДК 378.14

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ФЕЛЬДШЕРІВ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Чорнобрива Н.В.

Рокитнівське медичне училище

Розглянуто теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики на засадах компетентісного підходу. Виділено вплив компетентісного підходу на проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів, визначено особливості організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентісного підходу, які впливають на якість їх професійної підготовки. Зроблено висновок, що проблема розкриття особливостей організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентісного підходу є інтегративною і поєднує у собі різноманітні аспекти. Перспективно-пошуковий етап передбачає визначення рівнів сформованості готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики.

Ключові слова: професіоналізм майбутніх фельдшерів, навчальний процес, професійна діяльність, виробнича практика, фахова підготовка, компетентісний підхід.

Постановка проблеми. Головною метою реформ у системі охорони здоров'я є підвищення надання належних кваліфікованих медичних послуг, відповідного професійного рівня й якості, населенню та забезпечення доступу до них усіх громадян для поліпшення їхнього здоров'я [9, с. 135]. У Концепції розвитку охорони здоров'я населення України зазначено про удосконалення системи підготовки і підвищення кваліфікації та атестації фельдшерів, покращання розвитку медсестринства. Роль медичних фельдшерів та інших спеціалістів середньої ланки є очевидною і надзвичайно важливою. Завдання медичних фельдшерів полягає насамперед в наданні кваліфікованої допомоги всім людям, які її потребують. Вивчення міжнародного досвіду з питань розвитку медичних працівників засвідчує, що раціональне використання сестринських кадрів сприяє значному покращанню якості, доступності та економічності надання медичної допомоги населенню, ефективному використанню ресурсів в охороні здоров'я, профілактиці захворювань [7, с. 17].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності розкриваються у дослідженнях вітчизняних науковців. Професійній підготовці фахівців в Україні приділено значну увагу в контексті обґрунтування: теоретико-методологічних основ професійної підготовки (А. М. Алексюк, Г. П. Васянович, С. У. Гончаренко, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, А. О. Лігоцький, С. В. Лісова, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, В. В. Харабет, Л. М. Романішина); порівняльно-педагогічних досліджень вищої освіти (Н. В. Абашкіна, С. С. Вітвицька, В. М. Зубко, А. В. Козаков, А. А. Сбруєва, Л. П. Пуховська); вищої медичної освіти (І. Є. Булах, Ю. В. Вороненко, Б. П. Криштопа, Я. В. Цехмістр, В. Й. Шатило, М. Б. Шегедин).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Реформування охорони здоров'я на національній основі з переорієнтацією на удосконалення первинної медико-санітарної допомоги та впровадження принципів сімейної медицини ставлять нові вимоги до якості підготовки фахівців охорони здоров'я, в тому числі і майбутніх фельдшерів [7, с. 15].

Однак, в умовах сьогодення підготовка майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики потребує додаткове вивчення. Тому питання особливостей організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентісного підходу є важливою сучасною науково-практичною проблемою.

Головною метою цієї роботи є розгляд особливостей організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування спеціаліста охорони здоров'я ХХІ століття, здатного надавати висококваліфіковану медичну допомогу всім людям, які її потребують, здійснюючи при цьому свою професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, бути конкурентноздатним на національному, європейському та міжнародному ринках праці є надзвичайно важливим [7, с. 14].

Основними заходами у Програмі розвитку медсестринства України, в тому числі і майбутніх фельдшерів, передбачено:

- забезпечити розвиток менше затратної медичної допомоги;
- удосконалити систему підготовки і підвищення кваліфікації, атестації середнього медичного персоналу (фельдшерів) та привести її у відповідність до міжнародних стандартів;
- покращити надання доступної ефективної медичної допомоги населенню в країні;
- сприяти ефективному використанню кадрових ресурсів в галузі охорони здоров'я [7, с. 16].

Реалізація основних завдань та принципів Болонської декларації в медичній освіті України дозволить підняти її до рівня міжнародних стандартів та сформує у медичних спеціалістів здатність до навчання протягом всього життя, що сприятиме покращанню надання медичної допомоги населенню нашої країни. Реальний стан підготовки майбутніх фельдшерів засвідчує, що, на жаль, медична професійна освіта переживає кризові явища. Підготовка медичних працівників в Україні не повною мірою відповідає рівню загальноєвропейських стандартів [7, с. 18].

Звернемося до поняттєво-термінологічного осмислення засад компетентісного підходу для

досліджуваної проблеми, що дасть змогу краще з'ясувати особливості організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів.

Компетентність – семантично первинна категорія і представляє собою інтеріоризовану (привласнення особистісного досвіду) сукупність, систему, якийсь «психологічний» багаж людини. Звідси «компетентна» у своїй справі людина означає «обізнаний, що є визнаним знавцем в будь-якому питанні, авторитетний, повноправний, що володіє колом повноважень, здатний». Отже, відмінність «компетенції» і «компетентності» полягає в тому, що компетенція являє собою інституційне поняття, що визначає статус будь-якої особи, а компетентність, у свою чергу, є поняттям функціональним [5, с. 112].

За баченням Е. Ф. Зеєра на основі сучасного освітнього процесу виокремлюють такі базові компетентності майбутнього фахівця: прийняття активної життєвої і професійної позиції; відповідальність за власне благополуччя і за стан суспільства; здатність до самоорганізації; орієнтація на соціальне і професійне самовизначення і самореалізацію; освоєння основних соціальних навичок, практичних умінь у галузі економіки і соціальних стосунків; здатність входження в глобалізований світ, у відкрите інформаційне співтовариство; толерантність, уміння вести діалог, шукати і знаходити змістовні компроміси; досягнення сучасного загальнокультурного рівня; правова культура [4, с. 114].

Поняття «професійна компетентність» у працях педагогів розглядається як сукупність знань і вмінь; обсяг навичок виконання професійних завдань; комплекс особистісних якостей, зокрема професійно значущих; вектор професіоналізації; єдність теоретичної та практичної готовності до праці; здатність здійснювати складні види культуровідповідної діяльності тощо [1, с. 123; 2, с. 54].

Професійна компетентність, за С. О. Сисоевою, – одна з провідних якостей сучасного фахівця, яка передбачає, окрім технологічної підготовки, цілу низку інших якостей, які мають позапрофесійний або надпрофесійний характер, але водночас є необхідними сьогодні кожному фахівцю. Це, перш за все, такі якості особистості як самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, творчий підхід до будь-якої справи, уміння доводити справу до кінця і постійно вчитися. Також до таких якостей фахівця можна віднести гнучкість мислення, абстрактне, системне й експериментальне мислення, уміння вести діалог, комунікабельність, здатність до співробітництва тощо [8, с. 97].

А. К. Маркова розглядає такі види професійної компетентності: спеціальну – у межах конкретної спеціальності, володіння власне професійною діяльністю, здатністю проектувати свій подальший професійний розвиток; соціальну – у сфері спілкування і взаємодії, а також відповідальність за результати своєї діяльності; персональну – у сфері пошуку способів покращення результатів своєї роботи, підвищення ефективності праці за рахунок використання власних індивідуально-особистісних особливостей і професійно-психологічного потенціалу; поліпрофесійну як складову практично всіх видів праці; екстремальну – компетентність дій в екстремальних

ситуаціях; аутокомпетентність – компетентність у галузі свого внутрішнього світу, тобто наявність адекватного уявлення про себе, свої якості, особливості, здатності, потреби, цілі, мотиви, ціннісні орієнтації [6, с. 81].

Варто зазначити, що компетентний спеціаліст володіє всім арсеналом методів у своїй професійній галузі, що дозволяє йому варіювати їх використання відповідно до кожної конкретної ситуації, обираючи оптимальний [2, с. 36].

Важливим з точки зору організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів є компетентнісний підхід, який характеризується:

1. Комплексною системою підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності (мета, завдань, зміст, форми, методи, засоби організації навчально-виховного процесу; технології і наукові-методики навчання під час виробничої практики, які передбачають: оволодіння майбутніми фельдшерам відповідною системою теоретичних знань (з анатомії, фізіології, цитології, біохімії, які виступають предметом засвоєння у процесі становлення фельдшера) з формування системи цінностей в наданні кваліфікованої допомоги всім людям (бажання допомогти пацієнтам, любов і повага до людей, самовідданість, почуття відповідальності), спеціальних умінь, системами практичних навичок для догляду за хворими).

2. Професійною спрямованістю майбутніх фельдшерів для поглиблення професійних вмінь та навичок, власного професіоналізму (здіяння спеціально-структурованого навчального матеріалу для формування готовності до виконання професійних обов'язків з відповідним рівнем компетентності; розкриття особистості з формуванням професійних компетенцій, творчих інтересів, цілеспрямованості на фахову реалізацію; впровадження ефективних методик і технологій навчання з використанням інтерактивних технологій за визначеними фаховими програмами, принципами, підходами; актуалізація професійних навичок для впровадження різноманітних прийомів і нових методів, технологій фахової роботи; використання аналітичних і організаційних здібностей для застосування інновацій у власній системі роботи; впровадження навченості упродовж усього життя до нових знань, вмінь та навичок із практичною задіяністю їх у фаховій діяльності).

Таким чином, аналіз науково-педагогічних джерел, освітньо-нормативних документів з організації навчально-виховного процесу медичних навчальних закладах надає можливість визначити особливості організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентнісного підходу, які впливають на якість їх професійної підготовки:

- соціальною потребою професійної діяльності майбутніх фельдшерів (соціальне замовлення змінюється з кожним новим етапом розвитку суспільства, з'являється потреба в удосконаленні та реформуванні системи охорони здоров'я. Дана потреба виражається в замовленні суспільства і виконує роль системоутворюючого фактора в медичній системі освіти. Соціальне замовлення майбутніх фельдшерів виражається в загальній меті системи охорони здоров'я: удосконаленні системи підготовки і підвищення кваліфікації майбутніх

фельдшерів, забезпеченні всебічного особистісного розвитку майбутніх фельдшерів, підготовленості їх до успішного виконання своїх фахових обов'язків, відповідно до поставлених завдань).

– специфікою вивчення фахових дисциплін, організацією проведення навчального процесу на підсилення практичної підготовленості майбутніх фельдшерів під час виробничої практики (вивчення нормативної документації, удосконалення навчальної документації; організацію навчальної діяльності (визначення принципів, методів, засобів, форм); організацію і проведення навчально-практичних занять, розробку методичних матеріалів для проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентнісного підходу; проведення навчально-методичних та наукових заходів з метою вдосконалення методики проведення виробничої практики, корекцію навчального процесу на самоактуалізацію, самоосвіту, саморозвиток майбутніх фахівців).

– інтелектуалізацію процесів самоактуалізації та самостійного отримання знань та вмінь й оволодіння ними (усвідомлене набуття та збагачення професійних знань, стратегічне планування діяльності та напрямів узагальнення теоретичних знання та інтеграції їх у фахові надбання, раціональне конструювання діяльності на розвиток, самореалізацію та становлення особистості майбутніх фельдшерів, самоактуалізація у вирішенні нестандартних рішень у процесі професійної діяльності, самостійне планування своєї діяльності в осягненні прогресивно нового в медичній галузі).

– практичної спрямованості на засадах компетентнісного підходу до оволодіння та використання комп'ютерних технологій у професійному процесі (Комп'ютерні технології в сучасній медицині сприяють лікуванню, збереженню та зміцненню здоров'я людей; дослідженню нормальних і патологічних процесів в організмі людини, різ-

них захворювань і патологічних станів. Практичного значення набуває задіяність інформаційного медичного середовища, як інтеграції різних видів навчальної та самостійної діяльності, використання інноваційної форми організації та обміну інформацією в медичній сфері на основі використання інформаційних засобів, сучасних ІТ додатків, хмарних освітніх технологій в рамках єдиної інформаційно-технологічної платформи).

Водночас при організації й проведенні виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентнісного підходу важливим є задіяння комп'ютерних технологій; впровадження інформативних, дискусійних лекцій для ознайомлення з теоретичним матеріалом; використання модульного, програмованого навчання; впровадження індивідуальних завдань; використання медико-технічних та навчально-тренувально-медичних засобів, новітніх інформаційних технологій; застосування тестових засобів діагностики; впровадження форумів, симпозіумів, навчальних ігор на тьюторських заняттях, заняттях за методами проектування.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Сьогодні вимоги до надання медичної допомоги населенню України підвищує значущість завдань та вимог до якості підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики. Проблема розкриття особливостей організації й проведення виробничої практики майбутніх фельдшерів на засадах компетентнісного підходу є досить важливою у системі охорони здоров'я. Це зумовлено тим, що готовність майбутніх фельдшерів до професійної діяльності є інтегративною і поєднує в собі багато аспектів. Перспективним також є вивчення проблеми стану готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності, яка є важливим у системі охорони здоров'я для відповідного надання належних кваліфікованих медичних послуг.

Список літератури:

1. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Богданова Інна Михайлівна; Інститут педагогіки АПН України. – К., 1999. – 392 с.
2. Гузев В. О. О межпредметных связях / В. О. Гузев // Народное образование. – 1964. – № 3. – С. 36-37.
3. Гуревич Р. С. Комп'ютерні технології навчання як засіб дистанційної вищої освіти / Р. С. Гуревич, О. В. Домінський // Шляхи реформування заочної (дистанційної) вищої освіти: Всеукр. наук.метод. конф. (Київ, 11-13 жовтня 2000 р.) / Укр. акад. друкарства. – К.; Л., 2000. – С. 53-55.
4. Зеер Е. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: [Учебное пособие] / Э. Ф. Зеер. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. – 216 с.
5. Козлова Н. В. Профессиональные компетенции: экспертно-статистический анализ / Н. В. Козлова, О. Г. Берестнева // Вестник Томск. гос. ун-та. – 2007. – № 295. – С. 108-115.
6. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М.: Знание, 1996. – 308 с.
7. Програма розвитку медсестринства України (2005-2010 рр.) // Медична освіта. – 2006. – № 1. – С. 14-21.
8. Сисоева С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: [монографія] / С. О. Сисоева. – К: Поліграф книга, 1996. – 446 с.
9. Чорнобрива Н. В. Теоретичні засади підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу / Н. В. Чорнобрива // Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. Серія: Педагогіка та психологія. – Вип. 987. – Чернівці. – 2015. – С. 135-142.

Чорнобрыва Н.В.

Рокитновское медицинское училище

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ БУДУЩИХ ФЕЛЬДШЕРОВ НА ОСНОВЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА

Аннотация

Рассмотрены теоретические основы проблемы подготовки будущих фельдшеров к профессиональной деятельности в процессе производственной практики на основе компетентного подхода. Выделено влияние компетентного подхода на проведение производственной практики будущих фельдшеров, определены особенности организации и проведения производственной практики будущих фельдшеров на основе компетентного подхода, которые влияют на качество их профессиональной подготовки. Сделан вывод, что проблема раскрытия особенностей организации и проведения производственной практики будущих фельдшеров на основе компетентного подхода является интегративной и объединяет в себе несколько аспектов. Перспективно-поисковый этап предусматривает определение уровня сформированности готовности будущих фельдшеров к профессиональной деятельности в процессе производственной практики.

Ключевые слова: профессионализм будущих фельдшеров, учебный процесс, профессиональная деятельность, производственная практика, профессиональная подготовка, компетентный подход.

Chornobryva N.V.

Rokitnov Medical School

FEATURES OF ORGANIZATION AND MANUFACTURING FUTURE MEDICAL ASSISTANTS PRODUCTION ON THE BASIS OF THE COMPETENT APPROACH

Summary

The theoretical principles of the problem of preparing future medical assistants for professional activity in the process of production practice on the basis of a competent approach are considered. The influence of the competent approach to the production practice of future medical assistants is determined, the peculiarities of the organization and conducting of the practice of future medical assistants on the basis of the competent approach, which influence the quality of their professional training, are determined. It is concluded that the problem of disclosure of the peculiarities of the organization and conduct of the industrial practice of future medical assistants on the basis of a competent approach is integrative and combines various aspects. The prospect-search phase involves determining the levels of formation of the readiness of future paramedics to professional activity in the process of production practice.

Keywords: professionalism of future medical assistants, educational process, professional activity, industrial practice, professional training, competence approach.